И. К. АХУНБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ

Б. Н. ЕЛЬЦИН атындагы КЫРГЫЗ-РОССИЯ СЛАВЯН УНИВЕРСИТЕТИ

Д 14.23.690 диссертациялык кеңеши

Кол жазма укугунда

УДК:614.2:616-036.86 (575.2)

ШЕРИЕВА НУРИЙЛА ЖАПАРОВНА

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ОШ ОБЛУСУНДАГЫ МАЙЫПТАРДЫ РЕАБИЛИТАЦИЯЛООНУ ӨРКҮНДӨТҮҮДӨГҮ МЕДИЦИНАЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК АСПЕКТИЛЕР

14.02.03 – коомдук ден соолук жана саламаттыкты сактоо

Медицина илиминин кандидаты окумуштуулук даражасын
изденип алууга арналган диссертациясынын
авторефераты

Бишкек - 2024

Илимий иш Ош мамлекеттик университетинин медицина факультетинин коомдук саламаттыкты сактоо кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: **Шамшиев Абдилатип Абдрахманович**
медицина илимдеринин доктору,
Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо министрлигинин алдындагы ден соолукту чыңдоо борборунун түштүк филиалынын директору

Расмий оппоненттер: **Биялиева Гульмира Самарбековна**
медицина илимдеринин доктору,
Эл аралык жогорку медициналык мектебинин медициналык клиникасынын директору

Махмадиев Акбарали Кахарович
медицина илимдеринин кандидаты,
Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо министрлигине караштуу курортология жана калыбына келтирүүчү дарылоо илимий изилдөө институтунун директорунун орун басары

Жетектөөчү мекеме: С. Д. Асфендияров атындагы Казак улуттук медициналык университети (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Толе Би көч, 94).

Диссертацияны коргоо 2024-жылдын 18-апрелде саат 14.00 дө медицина илимдеринин докторлук (кандидаттык) окумуштуулук даражасын коргоо боюнча И. К. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясына жана Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетине караштуу Д 14.23.690 диссертациялык кеңештин отурумунда өткөрүлөт, дареги: 720020, Бишкек ш., Ахунбаев көч., 92, конференц-зал. Диссертацияны коргоо боюнча видеоконференцияга кирүү шилтемеси: https://vc.vak.kg/b/142-c9g-rqj-fbe

Диссертация менен И. К. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясынын (720020, Бишкек ш., Ахунбаев көч., 92), Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин (720000, Бишкек ш., Киев көч. 44) китепканаларынан жана https://vak.kg сайтынан таанышууга болот.

Автореферат 2024-жылдын 15-мартында таркатылды.

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы,
медицина илимдеринин кандидаты, доцент **Д. Д. Ибраимова**

ИШТИН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨСҮ

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Ден соолукту жакшыртуу, оорулардын алдын алуу, майыптыкты реабилитациялоо саламаттык сактоо жана калкты социалдык жактан коргоо жаатындагы негизги милдеттер болуп саналат [Т. С. Мейманалиев,1996; Н. К. Касиев, 2008; М. М. Каратаев, 2014].

Реабилитация ден соолукту чыңдоо, оорулардын алдын алуу жана дарылоо менен бирге жалпы саламаттыкты сактоонун ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Реабилитация балдарга, чоңдорго жана улгайган адамдарга күнүмдүк жашоодо мүмкүн болушунча автономдуу болууга жардам берет жана аларга билим алууга, иштөөгө жана бош убактысын кенен пайдаланууга, ошондой эле үй-бүлөгө кам көрүү сыяктуу маанилүү функцияларды аткарат [БДСУ 2017, 2020].

Кыргыз Республикасында жылдан-жылга ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын саны өсүп барат. 2019-жылдын башына карата пенсия жана майыптыгы боюнча жөлөкпул алган адамдар республикада 194 364 болгон, бул калктын жалпы санынын 3% түзөт. Алардын ичинен Ош облусу боюнча 36992 ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген адам бар, алар 2015-жылы 33480 болгон, бул майыптыктын 10,3% га өсүшүн далилдейт, ал эми ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген балдарынын 18 жашка чейинки өсүшү беш жылкы мезгилде 7,1% га көбөйгөнүн көрсөттү (2015 ж. - 4275, 2016 ж. - 5805, 2017 ж. - 5758, 2018 ж. – 5574, 2019 ж. - 5889). Мындай өсүү калктын оору жана жаракат алуусунун жогорку деңгээли, медициналык жардамдын жетишсиз сапаты, жагымсыз экологиялык шарттар менен байланыштуу. Бирок ошол эле учурда – Ош облусу боюнча майыптарды реабилитациялоодо өзөктүү көйгөйлөрдүн бири болуп саналган реабилитациялык мекемелердин жетишсиздиги, дарыгер-реабилитологдордун жана дарылоо дене тарбия боюнча адистердин жоктугу [Л. И. Качибекова, 2019; А. С. Абдыкаарова, 2021; А. А. Шамшиев, 2021].

Ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелүү адамдарды коргоо - чөйрөнүн реформалоонун негиздери, ал эми реабилитациялоо социалдык саясаттын негизги багыттарынын бири болуп саналат, ага 2008-жылдын 3-апрелиндеги “Кыргыз Республикасынын ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелүү адамдардын укуктары жана кепилдиктери жөнүндө" мыйзамы далил боло алат. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан 24-октябрь 2016-жылы "Ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды реабилитациялоонун мамлекеттик базалык программасын бекитүү жөнүндө" токтом бекитилген.

Көптөгөн изилдөөчүлөрдүн пикири боюнча учурда Кыргыз Республикасында майыптардын ден соолугун реабилитациялоо боюнча эч кандай бирдиктүү система жок жана реабилитациялоону уюштуруу заман талабына шайкеш келбейт, майыптуулукту реабилитациялоо боюнча мекеме, ведомстволор аралык байланыш иш-чаралардын ыраатуулугу иштелип чыккан эмес [К. Д. Абдуллин, 2006; Р. С. Розыева, 2014; Ы. А. Алдашукуров, 2019].

Реабилитациялык иш-чаралар оорунун же жаракат алуунун алгачкы күндөрүнөн башталат, анын ичинде ооруларды (курч жана өнөкөт), бузулууларды, физикалык же психикалык травмаларды азайтууга өбөлгө түзөт [SOROS, 2020].

Жогоруда көрсөтүлгөн себептер изилдөөнүн актуалдуулугун, максатын жана милдетин аныктады.

Диссертациянын темасынын приоритеттик илимий багыттар, ири илимий программалар (долбоорлор), негизги илимий-изилдөө иштери, билим берүү жана илимий-изилдөө мекемелер тарабынан жүргүзүлүүчү илимий иштер менен байланышы. Диссертациялык иш демилгелүү.

Изилдөөнүн максаты: Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы ден соолугунан мүмкүнчүлүктөрү чектелген чоңдорду жана балдарды реабилитациялоону өркүндөтүү боюнча иш-чаралардын илимий негиздемеси.

Изилдөөнүн милдеттери:

1. Кыргыз Республикасынын Ош облусунун 2015-2019 жылдардагы калктын ооруга чалдыгуусуна жана майыптуулук көрсөткүчтөрүнө таасир этүүчү социалдык-экономикалык, медициналык-демографиялык көрсөткүчтөрүн жана кадрдык ресурстарын талдоо;

2. Ош облусу боюнча чоңдордун жана балдардын алгачкы майыптуулук динамикасын жана ден соолугунан мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын керектүү каражаттар менен камсыздалышын баалоо;

3. Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборунун балдарга жана өспүрүмдөргө медициналык-социалдык жардам көрсөтүүнүн кайрылуусун, сапатын жана канаттануусун талдоо;

4. Комплектүү талдоонун негизинде ден соолугунан мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдарды реабилитациялоону өркүндөтүү боюнча региондук деңгээлде илимий негизделген иш чараларды иштеп чыгуу.

Алынган жыйынтыктардын илимий жаңылыгы:

1. Ош облусунун калкынын ооруга чалдыгуу жана майыптык деңгээлин аныктоочу социалдык-экономикалык, медициналык-демографиялык тенденциялар аныкталды;

2. Ош облусунун райондору боюнча ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын жыштыгы, реабилитациялык кызматтардын жеткиликтүүлүгү жана керектүү каражаттар менен камсыздалгандыгы биринчи жолу көрсөтүлдү;

3. Биринчи жолу кайрылуулардын тенденциялары көрсөтүлүп, Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борбордогу реабилитациялык жардамдын сапаты жана канааттануусу бааланды;

4. Биринчи жолу Ош облусунун калкын медициналык реабилитациялоону уюштурууну өркүндөтүү боюнча илимий негизделген иш-чаралар иштелип чыкты.

Алынган жыйынтыктардын тажрыйбалык маанилүүлүгү. Изилдөөнүн жыйынтыктары «Ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген балдарды социалдык чөйрөгө кошуу» проектинде колдонулуп, балдарга квалификациялуу медициналык-социалдык жардам көрсөтүү менен майып болуу коркунучу бар балдарды аныктоодо колдонулду.

Изилдөөнүн жүрүшүндө алынган маалыматтар реабилитациялык кызмат көрсөтүүнү уюштурууну жакшыртууга багытталган илимий негизделген иш-чараларды иштеп чыгууда колдонулушу мүмкүн.

Жүргүзүлгөн изилдөөнүн жыйынтыктары Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден-соолугун калыбына келтирүү борборуна (киргизүү акты 11.01.2023 ж.) сунуштар менен киргизилип, практикалык ишмердүүлүгүндө колдонулуп жатат. Изилдөө материалдары Ош мамлекеттик университетинин медицина факультетинин Коомдук саламаттыкты сактоо кафедрасынын окуу процессинде колдонулат (киргизүү акты 07.02.2023 ж.).

Коргоого алынып чыгуучу диссертациянын негизги жоболору:

1. Ош облусунун социалдык-экономикалык өнүгүү көрсөткүчтөрүнүн оң динамикасы аныкталды. Ош облусунун калкынын санынын өсүшүнө карабастан медициналык-демографиялык көрсөткүчтөрдүн төмөндөшү байкалууда. Ош облусунун калкынын ооруга чалдыгуу рейтинги анын республика боюнча ооруга чалдыгуудан айырмасын көрсөттү. Кадрдык ресурстарды талдоо облус боюнча реабилитациялык дарыгерлердин, дене тарбия дарыгерлеринин жоктугун көрсөттү.

2. Психикалык бузулуулар, нерв системасынын оорулары жана кан айлануу органдарынын оорулары боюнча, балдар арасында нерв системасынын оорулары жана тубаса кемтиктер боюнча ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын саны жогору экендиги белгиленген. Медициналык реабилитациядан өткөн адамдардын салыштырма салмагынын төмөндүгү жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын техникалык каражаттар менен камсыз болушунун начардыгы белгиленет, бул реабилитациялоонун жеткиликтүүлүгүнүн төмөндүгүн күбөлөндүрөт.

3. Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борбордо дарылангандардын салыштырма салмагы жогору экендиги, динамикада негизинен 14 жашка чейинки балдардын кайрылуусунун көбөйүү тенденциясы байкалат. Көрсөтүлгөн реабилитациялык жардамга, туруктуу абалга жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын социалдык чөйрөгө киргизилишине канааттануу белгиленди.

4. Медициналык реабилитациялоону уюштурууну өркүндөтүү боюнча иштелип чыккан илимий негизделген иш-чаралар ведомстволор аралык

кызматташууга, реабилитациялык врач-адистерди жана дарылоо дене тарбия адистерин даярдоого багытталган.

Изденүүчүнүн жеке салымы Автор тарабынан изилдөө темасы боюнча адабий сереп жана майыптык боюнча алгачкы документтерди чогултуу, материалды талдоо жана статистикалык иштетүү жүргүзүлгөн. Корутунду жана практикалык сунуштар иштелип чыккан.

Изилдөөнүн жыйынтыктарын апробациялоо. Изилдөөнүн негизги жыйынтыктары билдирилди жана талкууланды: «ОшМУнун илим күндөрү» (Ош, 2019) илимий практикалык конференцияда; Россия Федерациясынын Томск медициналык университетинин «Медицинанын актуалдуу маселелери» эл аралык илимий практикалык конференциясы (Томск, 2020-жыл).

Диссертациянын жыйынтыктарынын басылмаларда чагылдырылышынын толуктугу. Диссертациянын темасы боюнча 7 илимий макала жарыяланган, 5 макала - кыргыз тилинде жана 2 макала - орус тилинде, анын ичинен 5 макала Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу УАК тизмесинен рецензияланган басылмаларда, 2 Ринц системасы боюнча индекстелген чет элдик журналдарда жарыяланган.

Диссертациянын көлөмү жана түзүлүшү. Диссертация кыргыз тилинде электрондук терүү жолу менен 147 бетте жазылып, изилдөөнүн кириш сөзүнөн, методологиясынан жана методдорунан, өз алдынча изилдөөнүн 3 бапынан, корутундудан, тыянактан, 2 тиркемеден турат. Илимий иштин натыйжалары 30 таблица жана 27 сүрөт менен коштолгон. Библиографиялык көрсөтмө 166 эмгектен турат, алардын ичинен: 7 – кыргызча, 102 - орусча жана 57 - чет мамлекеттик тилде жазылган.

ДИССЕРТАЦИЯНЫН НЕГИЗГИ МАЗМУНУ

Киришүүдө диссертациянын изилдөө темасынын актуалдуулугу негизделип, максаты, милдеттери, илимий жаңылыгы, алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси жана коргоого коюлган диссертациянын негизги жоболору келтирилген.

1-бап «Майыптыкка таасир этүүчү факторлор жана майыптарды калыбына келтирүүдөгү маанилүү маселелер (адабияттарга сереп)». Уюштуруучулук реабилитациялык иш-чараларды жакшыртуу боюнча ата мекендик жана чет өлкөлүк изилдөөлөрдүн булактарына кылдат талдоо жүргүзүлдү. Ош облусунда майыптуулуктун абалы жана ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды реабилитациялоону жакшыртуу жолдору изилденди. Адабий булактарды талдоо диссертациялык иштин тандалган багытынын актуалдуулугун максаттуу негиздөөгө мүмкүндүк берди.

2-бап «Материалдар жана изилдөө ыкмалары».

Изилдөөнүн объекти: реабилитациялык кызмат көрсөтүүчү саламаттык сактоо уюмдары, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар.

Изилдөөнүн предмети: реабилитациялык кызматтарды уюштуруу.

Бул маселелерди чечүү үчүн төрт этап комплекстүү ыкмасы иштелип чыккан. Биринчи статистикалык этапта-аналитикалык жана статистикалык ыкмаларды колдонуу менен Ош облусундагы социалдык-экономикалык, медициналык-демографиялык процесстерге талдоо жүргүзүлгөн. Экинчи этапта Ош облусунда 2015-2019-жылдардагы оорулардын көрсөткүчтөрү каралды. Биринчи жолу аныкталган майыптуулуктун жана каттоодо турган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын динамикасы изилденди. Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборго 2018-2022-жылдары кайрылган ар кандай оорулары бар 600 баладан турган маалымат базасы түзүлдү. Кара-Кочкор реабилитация жана калыбына келтирүү дарылоо борборунда дарыланышкан 162 оорулардын медициналык оору тарыхына ретроспективдик анализ жүргүзүлдү. Үчүнчү этапта Ош облусундагы реабилитациялык мекемелердин ишмердүүлүгү талдоого алынды. Изилдөөнүн төртүнчү этабында майыптарды реабилитациялоону өркүндөтүүгө багытталган медициналык-социалдык иш-чаралар иштелип чыккан.

Медициналык карталардын, анкеталардын санынын репрезентативдүүлүгүн аныктоо үчүн негизги массивдин методу колдонулган, мында байкоолордун санынын көлөмү популяциянын белгисиз саны менен жалпы кабыл алынган методика боюнча аныкталган, ал 400дү түзгөн. Изилдөөдө медициналык карталарды (жеке) тандоонун көлөмү 162 бирдикти, амбулаториялык карталар – 600дү, анкеталар - 200дү түзгөн. Жалпысынан алганда, байкоо саны изилдөө материалдары боюнча - 962, башкача айтканда, үлгү көлөмүнөн ашат.

3-5-бапта өз изилдөөлөрүнүн жыйынтыктары жана талкуулар берилет.

3-бап «Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы калктын ден соолугуна таасир этүүчү социалдык-экономикалык, медициналык-демографиялык процесстердин өзгөчөлүктөрү».

3.1. Ош облусунун калкынын социалдык-экономикалык абалы. Ош облусунун социалдык-экономикалык өнүгүүсү саламаттык сактоо системасынын абалына жана калктын саламаттыгына түздөн-түз таасирин тийгизет. Республикада калктын жан башына ички дүң продукциясы 2015 жылы – 71,5 миң сомду, 2016 жылы – 74,6 миң сомду, 2017 жылы - 89,3 миң сомду, 2018 жылы - 93,8 миң сомду, 2019 жылы - 99,2 миң сомду түзсө, анда өсүш 2016 жылы +4,3%, 2018 жылы +5,0% жана 2019 жылы +5,7% болгон.

Ош облусунда бул көрсөткүч 2015 жылы - 25,2 миң сомду, 2016 жылы - 25,5 миң сомду, 2017 жылы - 31,1 миң сомду, 2018 жылы - 34,8 миң сомду, 2019 жылы - 34,7 миң сомду түзгөн, өсүү темпинде +1,1%, +21,9%, +11,8% төмөндөө -0,2% ды түздү, бул 2015-жылдан 2019-жылга чейинки оң өсүш байкалган учурда жалпы республикалык көрсөткүчтөн бир кыйла артта калууну көрсөтөт.

Социалдык-экономикалык өнүгүүнүн негизги көрсөткүчтөрү, жагымдуу динамиканын орун алып жаткандыгын тастыктап турат. Бирок ошол эле учурда калктын жумушсуздугу төмөн деңгээлде. Экономикалык активдүү калкка карата жумушсуздуктун деңгээли 2,7% ды түздү.

3.2 Кыргыз Республикасынын Ош облусунун калкынын саламаттыгынын медициналык-демографиялык көрсөткүчтөрү. Кыргыз Республикасынын калкынын саны жыл сайын 2015-2019 жылдар аралыгында өсүү темпинде, орточо +2,1% га өсүүдө. Ош облусу боюнча орточо өсүш +4,7% ды түздү. Айыл жеринде калктын санынын өсүшү +2,6% га; шаардык + 2,1% га барабар болду. 2015-2017 жылдары төрөлүүнүн терс динамикасы жана 2018-2019 жылдары оң динамика республика боюнча байкалды (-5,1%, -4,6%, +9,2%, +0,7% боюнча), ошондой эле Ош облусу боюнча (-9,8%, -4,9%, +0,3%, -3,6% тиешелүүлүгүнө жараша). 2017 жылы Араван районунан жана 2018 жылы Чоң-Алай, Өзгөн, Ноокат, Алай райондорунан жана 2019 жылы Кара-Суу районунда төрөлгөндөрдүн саны азайган. Калктын өлүмүндө бардык изилденип жаткан жылдарда төмөндөө аныкталган. Республика боюнча 2016 жылы -5,1% га, 2017 жылы -1,8% га, 2018 жылы -3,7% га жана 2019 жылы 0% га -8,0%, -2,1%, -4,4%, 0,0%, жылдарына жараша. 2017 жылы Чоң Алай районун жана 2018 жылы Алай, Араван, Кара Кулжа райондорун, 2019 жылы Кара Суу жана Чоң Алай райондорун кошпогондо, Ош облусунун райондору боюнча негизинен терс динамика аныкталган. Республика боюнча энелердин өлүмү 2016 жылы -21,3% га кескин төмөндөдү, андан кийин 2017 жылы +2,9% га көбөйдү, 2018 жылы кайрадан -2,5% га жана 2019 жылы -4,9% га төмөндөдү. Ош облусунда энелердин өлүмү 2016 жылы -9,4%, 2017 жылы -7,6%, 2018 жылы -13,3%, бирок кийин 2019 жылы +4,9% көбөйгөн. Ымыркайлардын өлүмүнүн төмондөөсү республика үчүн (тиешелүүлүгүнө жараша -7,7%, -6,0% жана -5,1%) жана 2019-жылы (+2,0%), ошондой эле Ош облусу үчүн да мүнөздүү (-13,7%, -7,3%, -3,9%, -9,5%, тиешелүүлүгүнө жараша).

3.3 Кыргыз Республикасынын Ош облусунун калкынын ооруга чалдыгуу тенденциялары. Кыргыз Республикасы боюнча оорулардын анализи көрсөткөндөй, 2015-2018 жылдары кан айлануу органдарынын оорулары биринчи рангдагы орунду ээлеген (500,5±0,9‰₀; 478,4±0,8‰₀, p<0,001, 534,1±0,9‰₀, 533,1±0,3‰₀, p<0,001), экинчи рангда - дем алуу

органдарынын оорулары (461,1±0,8%00; 460,8±0,8%00, p>0,05, 443,1±0,8%00, 448,1±0,8%00, p<0,001), үчүнчү рангда – заара жыныс системасынын оорулары (395,1±0,8%00; 313,3±0,7%00, p<0,001, 361,2±0,78%00, 343,9±0,78%00, p<0,001), 2019 жылы биринчи рангда – дем алуу органдарынын (630,8±0,8%00), экинчисинде - кан айлануу органдарынын (351,4±0,7%00), p<0,001, үчүнчү -тамак сиңирүү органдарынын оорулары (306,5±0,6%00), p<0,001.

Ош облусу боюнча оорулардын класстары боюнча оорулардын деңгээли өзгөчө 2015 жана 2016 жылдары айырмаланган. 2015 жылы дем алуу органдарынын ооруларына биринчи рангдык орду туура келген (491,5±2,0%00), экинчи – кан айлануу (448,1±2,0%00), p<0,001, үчүнчү-заара-жыныс системасы (448,1±2,0%00), p<0,001. 2016 жылы биринчи ранг – психикалык оорулар жана жүрүм – турумдун бузулушу (594,5±2,2%00), экинчиси - кан айлануу органдарынын оорулары (440,3±1,9%00), p<0,001, үчүнчү - дем алуу органдарынын оорулары (377,5±1,8%00), p<0,001. Кийинки 2017 жана 2018-жылдарда калктын оору сыркоолору Ош облусунун жетектөөчү рангдык орундарды ээлешкен кан айлануу органдарынын оорулары (440,2±1,9%00 жана 387,4±1,7%00, p<0,001), заара жыныс системасынын (365,5±1,7%00 жана 315,4±1,6%00, p<0,001), дем алуу (314,3±1,6%00 жана 263,5±1,4%00, p<0,001). Кийинки 2019-жылы Ош облусунун калкынын оорусу алдыңкы орунду дем алуу органдарынын оорулары (572,1±1,9%00, p<0,001), кан айлануу (340,2±1,6%00, p<0,001), төрөт жана кош бойлуулук учурундагы оорулар (365,1±1,6%00, p<0,001) ээледи.

3.4 Кыргыз Республикасынын Ош облусунун саламаттык сактоо системасынын абалы жана кадрдык камсыз кылуу. Ош облусунун стационарларында 2019 жылы 2015 жылга салыштырмалуу дарыгерлердин штаттык бирдиктерининин саны 6,8% га (айкындуулук көрсөткүчү - 106,8%), дарыгерлер менен камсыз болуу 7,2% га (107,2%), үй бүлөлүк медицина борборлорунда 0,7% га (100,7%) жана 1,2% га (101,2%) көбөйгөн, тиешелүү түрдө үй бүлөлүк дарыгерлер топторунда штаттык бирдиктердин саны 2,3% (97,7%) жана дарыгерлер 1,4% (98,6%). Ош облусунун стационарларында штаттык бирдиктердин саны 1,4% жана орто медициналык кызматкерлер менен камсыз болуу 1,6% көбөйдү. Ушундай эле жагдай үй бүлөлүк медицина борборлорунда (8,2% жана 0,7%) жана үй бүлөлүк дарыгерлер топторунда (1,0% жана 1,5%) байкалган. Ош облусундагы негизги көйгөйлөрдүн бири майыптуулуктун ар кандай түрлөрү бар адамдар үчүн комплекстүү калыбына келтирүүнү камсыз кылууга жөндөмдүү реабилитация боюнча квалификациялуу адистердин жоктугу болуп саналат, бул өзүнө физикалык, психологиялык жана социалдык реабилитацияны камтыйт.

4 бап. Ош облусундагы балдардын жана өспүрүмдөрдүн медициналык-социалдык жардамга кайрылуусу, сапаты жана канааттануусу.

4.1. Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борбордун мисалында балдарга жана өспүрүмдөргө медициналык-социалдык жардам көрсөтүүнүн сапатын, канааттануусун жана кайрылуусун талдоо. 2015-2022-жылдарда Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борбордо дарылангандардын динамикасына жана салыштырма салмагына кайрылуулардын жыштыгына ретроспективдүү талдоо жүргүзүлдү (4.12-таблица).

4.1.2-таблица - Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборго кайрылуулардын динамикасы жана дарылангандардын салыштырма салмагы

№ кн	Көрсөткүч	Жылдар							
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Кайрылгандардын саны	945	782	855	1002	1042	1002	1271	1388
1.1	P±m 1000 оорулууга	3,5±0,1	2,8±0,1	3,0±0,1	3,4±0,1	3,6±0,1	3,3±0,1	4,0±0,1	4,1±0,1
	Өтп/жоготуу %	-	-20,0	+7,0	+13,3	+5,8	-8,3	+21,2	+2,5
1.2	Дарыланган-дын саны	938	775	835	1000	1021	745	1235	1302
	өзгөч салмагы, %	99,2	99,1	97,7	99,8	98,0	99,8	97,1	93,8
2	Кайрылгандардын саны (балдар 0-14 жаш)	939	786	850	936	956	957	1188	1207
2.1	P±m 1000 оорулууга	12,2±0,3	9,8±0,3	10,2±0,3	10,8±0,3	11,0±0,3	10,2±0,4	11,6±0,3	8,3±0,2
	Өтп/жоготуу %	-	-19,6	+4,1	+5,9	+1,8	-7,2	+13,7	-28,4
2.2	Дарыланган-дын саны (балдар 0-14 жаш)	933	757	801	934	940	726	1163	1148
	өзгөч салмагы, %	99,3	96,3	94,2	99,7	98,3	75,8	97,9	95,1
3	Кайрылгандардын саны (өспүрүмдөр 15-17 жаш)	6	21	39	66	86	45	83	181
3.1	P±m 1000 оорулууга	0,4±0,1	1,6±0,3	3,2±0,5	5,7±0,7	7,4±0,7	3,7±0,5	6,4±0,7	10,1±0,7
	Өтп/жоготуу %	-	+300,0	+100,0	+78,1	+29,8	-50,0	+72,9	+57,8
3.2	Кайрылгандардын саны (өспүрүмдөр 15-17 жаш)	5	18	34	66	81	19	72	154
	өзгөч салмагы, %	83,3	85,7	87,1	100,0	94,2	42,2	86,7	85,1

Эскертүү - P±m – кайрылуулардын жыштыгы 1000 оорулууга жана өкүлчүлүк катасы, Өтп – өсүү темпи.

Динамикада негизинен калктын кайрылуусунун көбөйүү тенденциясы байкалууда. Ошентип өсүш 2017 жылы (3,0±0,1%) +7,0% га, 2018 жылы (3,4±0,1%) +13,3% га, p<0,01, 2019 жылы (3,6±0,1%), p>0,05, +5,8% га, 2021 жылы (4,0±0,1%) +21,2% га, 2022 жылы (4,1±0,1%) +2,5%. Мында 2016 жылы (2,8±0,1%) жана 2020 жылы (3,3±0,1%), p<0,001, кайрылуулардын тийиштүү түрдө -20,0% жана -8,3% га төмөндөшү байкалган. Дарылангандардын салыштырма салмагы 2022 жылы 93,8% дан 99,8% га 2018 жана 2022 жылдарга чейин түздү.

Алардын ичинен 0дөн 14 жашка чейинки балдардын саны боюнча 2017 жылы +4,1% га, 2018 жылы +5,9% га, 2019 жылы +1,8% га жана 2021 жылы +13,7% га олуттуу өсүш байкалган. Төмөндөө 2016 жылы -19,6%, 2020 жылы -7,2% жана 2022 жылы -28,4% катталган.

15тен 17 жашка чейинки дарыланган балдардын жалпы санынын ичинен 2020 жылы -50,0% га төмөндөө байкалган, ал эми калган жылдары 2016 жылы +300,0% га, 2017-жылы +100,0% га, 2018-жылы +78,1% га, 2019-жылы +29,8% га, 2021-жылы +72,9% га жана 2022-жылы +57,8% га өсүү болгон. 15 жаштан 17 жашка чейинки өспүрүмдөрдүн кайрылуусунун жогорку өсүшү бул адистештирилген реабилитациялык борбор Ош облусунда жалгыз болгондугу менен байланыштуу.

Биз 2018-2019 жылдары Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборго кайрылган ар кандай оорулары бар 600 балдардын маалымат базасын түздүк. Жынысы боюнча салыштырганда эркек балдар кыздарга караганда көбүрөөк (56,5±2,0 жана 43,5±2,0 100 балага, тиешелүүлүгүнө жараша), p<0,001. Оорулардын жыштыгы боюнча балдардын церебралдык шал оорусу (56,6±2,0%), психомотордук өнүгүүнүн кечеңдеши (30,1±1,8%), p<0,001, психо-оозеки өнүгүүнүн кечеңдеши (21,8±1,6%), p<0,001, (17,1±1,5%), p<0,01 басымдуулук кылат (4.1.3- таблица). Кайрылган балдарда 6,3±1,0 учурда Даун синдрому, p<0,001, жамбаш муунунун тубаса чыгып кетүүсү 5,8±0,9 p>0,05 жана дененин тубаса кемтиктери 4,3±0,8, p>0,05 учурда байкалган.

Жаңы учурларынын саны менен белгиленген алгачкы диагнозу майыптыгы Ош облусунда жана Ош шаарында 2015 жылы 12,8±0,3 10 миң калкка (n=2010), 2016 жылы көрсөткүч жогорулаган 13,4±0,5 чейин (n=2089) болгон +4,7%, p>0,05, 2017 жылы да динамикасында көбөйүү көрсөткүчү байкалды - 14,5±0,3 (n=2156) болгон +8,2%, p>0,001. Изилденүүчү мезгилде Ош шаарынын тургундарынын арасында майыптуулуктун жаңы учурларынын саны 2015 жылы – 10,2±0,6 (n=380) түзгөн, 2016 жылы алардын саны бир аз көбөйгөн - 10,8±0,6 (n=390), p>0,05, +5,9%. 2017 жана 2018 жылы төмөндөө тенденциясы байкалган, майыптуулук диагнозу биринчи жолу коюлган адамдар 12,5±0,6 (n=348) жана 11,5±0,6 (n=384), p>0,01, төмөндөө динамикасы менен -6,5% жана -8,7% түзгөн.

4.1.3-таблица - Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборго нозология боюнча кайрылуулардын жыштыгы, 100 балага

№ кн	Оору	Оорулулар дын кароо саны	Нозология боюнча кайрылгандардын жыштыгы (P±m)
1	Балдардын церебралдык шал оору	340	56,6±2,0
2	Даун синдрому	38	6,3±1,0
3	Психомотордук өнүгүүнүн кечеңдеши	181	30,1±1,8
4	Психо-оозеки өнүгүүнүн кечеңдеши	131	21,8±1,6
5	Энцефалопатия	103	17,1±1,5
6	Дененин тубаса кемтиктери	26	4,3±0,8
7	Жамбаш муунунун тубаса чыгып кетүүсү	35	5,8±0,9
8	Аутизм	2	0,3±0,2
9	Сколиоз	1	0,1±0,1
10	Инсульт	4	0,6±0,3
11	Пертесс оорусу	1	0,1±0,1
12	Омуртка грыжасы	7	1,1±0,4
13	Жүрөк кемтиги	3	0,5±0,2

Эскертүү - P±m – кайрылуулардын нозология боюнча жыштыгы 100 балага жана өкүлчүлүк катасы.

4.2 Ош облусу боюнча алгачкы майыптуулук көрсөткүчүн талдоо. Динамикада Ош облусу боюнча ДМЧА жыштыгынын төмөндөшү байкалган (таблица 4.2.2) 2016 жылы -16,0% га (13,7±0,3%00 дөн 11,5±3,3%00 чейин), 2018 жылы -20,8% га (11,5±3,3%00 дөн 9,1±0,2%00гө чейин), 2016 жана 2017 жылдары биринчи жолу таанылган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгы бир деңгээлде болгон (11,5±3,3%00, тиешелүүлүгүнө жараша), p>0,05. Жыштыгы биринчи жолу таанылган мүмкүнчүлүгү чектелген I топтогу майып төмөндөө тенденциясы 2016 жылы -20,0% га (1,0±0,09%00 чейин 0,8±0,08%00, p<0,05), 2017 жылы -12,5% га, (0,8±0,08%00 чейин 0,7±0,07%00, p>0,05) жана 2017-2018 жылдарга деңгээли көрсөткүчтү түзүү боюнча 0,7±0,07%00, демек, p>0,05. II топ боюнча 2016-жылы биринчи жолу таанылган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгы -14,2% га төмөндөгөнү байкалган (11,2±0,3%00 чейин 9,6±0,3%00), p<0,001, 2017 жылы -7,2% (9,6±0,3%00 чейин 8,9±0,2%00), p>0,05, 2018 жылы -16,8% (8,9±0,2%00 чейин 7,4±0,2%00), p<0,001, 2019 жылы -13,5% (с 7,4±0,2%00 чейин 6,4±0,2%00), p<0,001.

4.2.2-таблица - Динамикада Ош облусу боюнча биринчи жолу таанылган ДМЧА тобунун жыштыгы (2015-2019 жылдар, чоңдор боюнча)

№ к н	Майыпт уулук	Жылдар									
		2015		2016		2017		2018		2019	
		n	P±m	n	P±m	n	P±m	n	P±m	n	P±m
1	I гр.	102	1,0± 0,09	91	0,8± 0,08	81	0,7± 0,07	83	0,7±0 ,07	84	0,6± 0,06
	Өтп, %	-	-	-	-20,0	-	-12,5		0	-	-14,2
2	II гр.	1182	11,2± 0,3	1073	9,6± 0,3	1022	8,9± 0,2	882	7,4±0 ,2	871	6,4± 0,2
	Өтп, %	-	-	-	-14,2	-	-7,2	-	-16,8	-	-13,5
3	III гр.	138	1,3± 0,1	127	1,1± 0,09	227	1,9± 0,1	127	1,0±0 ,09	120	0,9± 0,08
	Өтп, %	-	-	-	-15,3	-	+72,7	-	-47,3	-	-10,0
4	Жалпы	1422	13,7± 0,3	1291	11,5± 3,3	1330	11,5± 3,3	1092	9,1± 0,2	1075	7,9± 0,2
	Өтп, %	-	-	-	-16,0	-	0	-	-20,8	-	-13,8

Эскертүү - n – абсолюттук сан, Өтп – өсүү темпи/төмөндөөсү (%), P±m – 10 миң калкка майыптуулуктун жыштыгынын көрсөткүчү жана өкүлчүлүк катасы.

Биринчи таанылган мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын майыптыгынын үчүнчү тобу боюнча абал ар кандай болгон. 2016-жылы азайу -15,3% га белгиленген (1,3±0,1‱ чейин 1,1±0,09‱), p>0,05, 2018 жылы -47,3% (1,9±0,1‱ чейин 1,0±0,09‱), p<0,001, 2019 жылы -10,0% (1,0±0,09‱ чейин 0,9±0,08‱), p<0,001, кескин өсүш 2017 жылы +72,7% (1,1±0,09‱ чейин 1,9±0,1‱), p<0,001.

Ош облусу боюнча биринчи жолу таанылган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын динамикасынын төмөндөшүнө карабастан алардын кайрылуусунун жогорку жыштыгы байкалууда.

5-бап «Ош облусундагы майыптарды реабилитациялоонун медициналык-социалдык аспектилери». Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды ишке орноштурууда кесиптик реабилитациялоо атайын адаптацияланган эмгек шарттарын эске алуу менен, мекемелерде жана ишканаларда ылайыктуу ден соолук мүмкүнчүлүктөрүнө ылайык алардын ишке орношуусун контролдоо менен жүргүзүлүшү керек. Изилдөө мезгилинде Ош облусунда нормалдуу шарттарда иштөөгө муктаж ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын саны 1,4 эсеге көбөйүп, 526дан 2015 жылы 752ге чейин 2018 жылы көбөйгөн. Атайын ыңгайлаштырылган эмгек шарттарында ишке муктаж болгондордун саны 8 эсеге өскөн (2015 жылы 19дан 2017 жылга 156 адамга чейин), 2018 жылдан тартып 4 эсеге азайган (156дан 38 адамга чейин). 2015-2017 жылдары үй эмгегине муктаж болгондордун саны 9 эсе

көбөйүп, 2015 жылы 16дан 144кө 2017 жылы 1017ге чейин, 2017 жылы 2018 жылга салыштырмалуу ушул эле көрсөткүч 12 эсеге (144төн 12ге чейин) төмөндөгөн.

2015-2018 жылдар мезгилинде консультация алгандардын ичинен нормалдуу шарттарда жалпысынан 20,4% (n=632) 86,3%дан (n=2679) ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын ишке орношкон. Эң көп салыштырма салмагы 2017 жылы (20,5%, n=214) жана 2018 жылы (28,3%, n=227) аныкталган. Атайын адаптацияланган эмгек шарттарында ишке муктаж болгондордун ичинен 2,9% (n=91) ичинен 7,6% (237), үй эмгегине 1,6% (n=51) ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын 6,1% (n=189) ишке орношкон.

Ошентип, 2015-2019 жылдары ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын ичинен көпчүлүгү нормалдуу шарттарда иштөөгө муктаж болушкан (86,3%), алардын ичинен 20,4% ишке орношкон. Бул ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды натыйжалуу ишке орноштурууга көңүл буруу зарыл экендигин айгинелейт.

Кесиптик кайра даярдоо боюнча жалпы кеңештерди алган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын арасында 2015-2019 жылдары кесиптик кайра даярдоо көрсөткүчтөрүнүн төмөндөшү байкалган. Жалпысынан 25,4% гана (425 ичинен 108) кесиптик окутуу боюнча сунуштарды аткарган. Кесиптик даярдоо боюнча сунуштамалардын ичинен өндүрүштө 6,1% (59 дан 26сы), техникум интернаттарда – 4,0% (79дан 17си), кесиптик техникалык окуу жайларында – 6,6% (142ден 28и), атайын орто кесиптик окуу жайларында – 5,6% (108ден 24ү), жогорку окуу жайларында – 3,1% (37ден 13ү) аткарылган. Кесиптик даярдоо боюнча аткарылган рекомендациялардын салыштырма салмагы анча чоң эмес, бул ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды кесипке багыттоо, ошондой эле аларды биринчи кесипке окутуу боюнча иш чараларды жүзөгө ашыруунун зарылдыгын талап кылат.

5.1 Ош облусу боюнча ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды медициналык реабилитациялоо. Дарылоо профилактикалык медициналык стационардык уюмдарда медициналык жардам менен катар ар бир стационардык мекеменин объективдүү мүмкүнчүлүктөрүнө ылайык ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын убактылуу болушу үчүн зарыл шарттар камсыз кылынууга тийиш.

Жалпысынан Ош облусу боюнча ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгы 16,4±0,1 ден 2015 жылы 17,4±0,1 ге чейин 1000 калкка 2018 жылы, $p<0,001$, ошондой эле медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн жыштыгы 309,3±3,9 дан 400,8±4,0, $p<0,001$ чейин жогорулагандыгы байкалган. Чоң Алай районунда ДМЧА 15,8±0,5 тен 26,3±0,6, га чейин көбөйгөнү байкалган, ошого жараша $p<0,001$, бирок 248,3±14,1 ден 2016 жылы 211,4±10,7 ге чейин 2018 жылы $p<0,05$ реабилитациядан өткөн жыштыктын төмөндөшү аныкталган. Ушул эле мезгилде Араван районунда ДМЧАнын өсүшү 22,8±0,5 дан 24,0±0,5 ке чейин, $p<0,05$, 27,9±3,8 ден 9,0±2,1 ге

чейин төмөндөө фонунда, p<0,001, кийин 2018 жылы көбөйүү менен (16,5±2,8), p<0,01 болду. Кара Кулжа району боюнча ДМЧАлардын жыштыгы 2015 жылы 15,8±0,5, 2016 жылга 14,9±0,1 чейин азайган, p>0,05, 2018 жылга карата көбөйүү 15,5±0,5, p>0,05 чейин болгон. 2016 жылы медициналык реабилитациядан өткөн ДМЧА санынын көбөйүшү (23,4±4,9) 2015 жылга салыштырмалуу (12,2±3,5), p>0,05, андан кийин 5,9±2,4 чейин 2018 жылы, p>0,05 чейин азайганы белгиленди. Кара Суу районунда жыштыгы бардык жылдары дээрлик бирдей деңгээлде болгон (14,7±0,2 2015 жылы жана 14,6±0,2 2018 жылы), p>0,05. 2016 жылы реабилитациядан өткөн ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын көбөйүшү 747,5±6,9 менен 658,9±7,6 чейин байкалган, 2015 жылы p<0,001, андан кийин 2018 жылга карата төмөндөө 817,2±6,0, p<0,001 түзгөн. Ноокат районунда бул көрсөткүч дээрлик 14,5±0,2 2015 жылы жана 14,8±0,2 2018 жылы, p>0,05. Мында реабилитациядан 108,2±6,1 ден 200,0±7,5, p<0,001чейин өткөн адамдардын көбөйүшү байкалган.

Өзгөн районунда ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгы да 17,0±0,3 ден 18,1±0,3 чейин өсүү тенденциясына ээ болгон, p<0,01, 2017 жылы гана бир аз төмөндөгөн (11,4±0,2), p<0,001. Реабилитация алгандардын жыштыгынын кескин төмөндөшү 2016 жылы белгиленген (458,2±9,4 тартып 358,7±8,7 чейин), p<0,001, андан ары 2018 жылы 490,8±8,9, p<0,001 чейин көбөйүү. Чоң Алай районунда гана алардын жыштыгы 32,1±1,3 төн 28,7±1,2, p<0,05 чейин азайганы байкалган. 2015 жылы жана 2016 жылы бир дагы медициналык реабилитациядан өткөн эмес, андан кийин 756,4±17,8 2017 жылы 499,0±21,3 2018 жылы P<0,001 чейин төмөндөө байкалган.

Жалпысынан Ош облусу боюнча ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгынын көбөйүүсү гана эмес, медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн да көбөйүү жыштыгы байкалган. Ошол эле учурда, Ош облусунун райондору боюнча кырдаал ар түрдүү болгон. Медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн азайышы Алай, Араван, Кара Кулжа жана Чоң Алай райондору боюнча аныкталган. Бул Ош облусунда майыптуулукту азайтуу боюнча медициналык реабилитация тийиштүү деңгээлде жүргүзүлбөй жаткандыгынан кабар берет. Бул кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана алуу үчүн бул райондордо медициналык реабилитациялоо борборлорун ачуу зарыл.

Ош облусу боюнча жалпы ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын жыштыгы 2015 жылы 6,4±0,1дан 2018 жылы 4,9±0,1 чейин, p<0,001 (5.1.4-таблица). Медициналык реабилитациядан өткөн ДМЧ балдардын жыштыгында 471,7±9,5тен 667,5±99,8, p<0,001 чейин өсүш байкалган. Алай району боюнча майыптардын саны 2016 жылы (5,9±0,4) жана 2017 жылы (8,3±0,5) көбөйгөн, бирок 2015 жылы (3,1±0,3) жана 2018 жылы (3,1±0,5) алардын жыштыгы бир деңгээлде калган, p>0,05.

5.1.4-таблица - Ош облусунда 1 000 калкка ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген жана медициналык реабилитациядан өткөн балдардын жыштыгы 2015-2018-жылдар аралыгында

№	Майыптар	Жылдар			
		2015	2016	2017	2018
Ош облусу (P±m)					
1.	Жалпы саны	6,4±0,1	6,6±0,1	7,3±0,1	4,9±0,1***
2.	Реабилитациядан өттү	471,7±9,5	421,1±9,1	437,3±8,6	667,5±9,8***
Алай району (P±m)					
1.	Жалпы саны	3,1±0,3	5,9±0,4	8,3±0,5	3,1±0,5*
2.	Реабилитациядан өттү	466,6±52,0	511,3±37,6	176,7±24,1	583,3±50,3*
Араван району (P±m)					
1.	Жалпы саны	19,6±0,7	19,6±0,6	20,7±0,7*	0
2.	Реабилитациядан өттү	2,5±1,8	0	0	0
Кара Кулжа району (P±m)					
1.	Жалпы саны	7,8±1,5	7,3±0,7	6,7±0,4	5,2±0,4*
2.	Реабилитациядан өттү	146,2±22,2	161,8±23,7	165,9±24,9	221,6±31,3*
Кара Суу району (P±m)					
1.	Жалпы саны	6,2±0,2	6,0±0,2	6,6±0,2	6,2±0,2***
2.	Реабилитациядан өттү	822,7±13,2	809,1±13,6	872,2±10,8	844,8±11,8*
Ноокат району (P±m)					
1.	Жалпы саны	2,4±0,1	3,3±0,1	2,6±0,1	3,2±0,1***
2.	Реабилитациядан өттү	538,1±33,8	394,3±27,4	629,9±30,3	577,3±27,7*
Өзгөн району (P±m)					
1.	Жалпы саны	6,1±0,2	5,8±0,2	6,0±0,2	6,6±0,2**
2.	Реабилитациядан өттү	736,5±18,9	561,2±21,5	359,7±20,1	521,2±19,8***
Чон-Алай району (P±m)					
1.	Жалпы саны	0	0	17,3±1,2	12,3±1,0***
2.	Реабилитациядан өттү	0	0	848,5±25,4	972,0±13,8***

Эскертүү - P±m – мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын жыштыгынын көрсөткүчү жана катасы, 2018-жылга салыштырмалуу 2015-жылдагы айырмачылыктардын ишенимдүүлүгү: * - p>0,05; ** - p<0,01; *** - p<0,001.

Реабилитация алган майып балдардын көбөйүшү 466,6±52,0 дан 583,3±50,3 чейин болгон, p>0,05. Араван районунда 2015 жана 2016 жылдары ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын жыштыгы бир деңгээлде болгон (19,6±0,7), 2017-жылы (20,7±0,7), p>0,05. Бул райондо 2015 жылы гана (2,5±1,8) медициналык реабилитация өткөрүлгөн, калган жылдары реабилитация

өткөрүлгөн эмес. Кара-Кулжа районунда жыл өткөн сайын ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын саны 7,8±1,5 ден 5,2±0,4 чейин азайганы байкалган 2018 жылы, $p>0,05$. ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын санынын азайышынын фонунда медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн 146,2±22,2 ден 221,6±31,3 чейин өсүшү белгиленген, $p>0,05$. Кара-Суу районунда реабилитация алуу жыштыгында толкун сымал динамика менен көрсөткүч дээрлик бирдей деңгээлде (6,2±0,2) болгон. Жалпысынан 2018 жылы (844,8±11,8) реабилитациядагы ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгынын көрсөткүчү 2015 жылга салыштырмалуу (822,7±13,2), $p>0,05$ көбөйгөн. Ноокат районунда майып балдардын саны 2,4±0,1 ден 3,2±0,1, $p<0,001$ ге чейин көбөйгөн. Реабилитациялык дарылоону алган ДМЧАнын жыштыгынын толкун сымал динамикасына карабастан өсүш 538,1±33,8 ден 2015 жылы 577,3±27,7 ге чейин 2018 жылы, $p>0,05$түздү. Өзгөн районунда ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын жыштыгы өсүү тенденциясын 6,1±0,2 ден 6,6±0,2ге чейин, $p<0,01$, ал эми медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн саны 736,5±18,9 дан 521,2±19,8 ге чейин төмөндөгөн, $p<0,001$.

Чоң-Алай районунда 2017-2018-жылдары көрсөткүч 17,3±1,2 ден 12,3±1,0 чейин төмөндөгөн, $p<0,001$, мында реабилитациялык жардам алгандар 848,5±25,4 ден 972,0±13,8 чейин көбөйгөн, $p<0,001$.

Жалпысынан Ош облусу боюнча бала курактагы ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдардын жыштыгынын төмөндөшү байкалган, ал эми медициналык реабилитациядан өткөндөрдүн жыштыгы тескерисинче жогорулаган. Медициналык реабилитациядан өткөн ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын азайышы Өзгөн району боюнча гана аныкталган. Майыптыкты профилактикалоо жана дарылоо боюнча медициналык реабилитациялоодо Ош облусунун саламаттык сактоо уюмдарынын ишин активдештирүү зарыл.

Ошентип, 2017 жылды кошпогондо, Ош облусу боюнча биринчи жолу таанылган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын төмөндөшү белгиленди жана майыптыктын үчүнчү тобу боюнча гана кескин өсүш +72,7% байкалган. Бойго жеткен калктын арасында Ош облусунун саламаттык сактоо уюмдарында каттоодо турган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын оорусу бардык жылдары психикалык бузулуулары жана жүрүм турумунун бузулушу боюнча басымдуулук кылган (38,4‱, 38,5‱, 38,8‱, 39,0‱, тиешелүүлүгүнө жараша) 2016 жылы +0,2% га, 2017 жылы +0,7% га жана 2018 жылы +0,5% га өсүшү менен. 2015-2017 жылдары негизинен нерв системасынын оорулары менен ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар көп болгон (24,8‱, 25,0‱, 25,7‱, тиешелүүлүгүнө жараша), өсүш +0,8%, +2,8%; жана кан

айлануу органдарынын оорулары (24,7%оо, 25,0%оо, 25,6%оо, тиешелүүлүгүнө жараша) +1,2%, +2,4%. 2018 жылы кан айлануу органдарынын ооруларынын өсүшү +1,9% ды жана нерв системасынын ооруларынын азайышы -1,1% ды түздү.

Чоң кишилердин арасында Ош облусунун саламаттык сактоо уюмдарында каттоодо турган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жыштыгы психикалык бузулуулар жана жүрүм-турумдун бузулушу, нерв системасынын оорулары жана кан айлануу органдарынын оң динамикалуу оорулары боюнча оорулар басымдуулук кылган, буга нерв системасынын оорулары боюнча 2018 жыл кирбейт. Белгилей кетсек, каттоодо турган, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү 18 жашка чейинки адамдардын алдыңкы рангдагы орундары нерв системасынын ооруларына, тубаса аномалияларга жана психикалык бузулууларга, жүрүм турумунун бузулушуна туура келген.

Майыптыктын алдын алуу жана азайтуу боюнча жүргүзүлүүчү медициналык реабилитация дал ушул ооруларды эрте аныктоого жана өз убагында дарылоого, алдын алууга багытталууга тийиш.

5.2 Региондук деңгээлде майыптарды реабилитациялоо системасын өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттары. Азыркы социалдык-экономикалык шарттарда майыптарды мамлекеттик колдоо аркылуу социалдык коргоо, коомдун башкы көйгөйлөрүнүн бири болуп саналат. Акыркы жылдары майыптарды коомго интеграциялоонун максималдуу мүмкүнчүлүктөрүнө, региондордо майыптарды реабилитациялоо системасына, татыктуу жашоо шарттарын түзүүгө, социалдык мекемелерге тоскоолдуксуз кирүүгө багытталган майыптарды социалдык коргоонун негиздери түптөлдү.

Оптималдуу медициналык-социалдык реабилитацияны, ошондой эле ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды социалдык колдоону түзүү зарыл, бул региондорду социалдык-экономикалык өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттарынын бири болуп саналат.

Мүмкүнчүлүгү чектелген жарандарга мамилени жакшыртуу, коомдо социалдык жактан корголбогон калктын жашоо деңгээлин жогорулатуу, социалдык кызмат көрсөтүүлөргө жетүүнү камсыз кылуу, зарыл социалдык жана медициналык жардам көрсөтүүдө тоскоолдуктарды чечүүнүн комплекстүү жолдору - калктан социалдык коргоо органдарын талап кылган социалдык саясат.

Региондо медициналык-социалдык реабилитациялоодо реабилитациялык иш-чараларды алардын жеке керектөөлөрүн жана реабилитациялоо системасынын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууну эске алуу менен жүргүзүү маанилүү жана ал үчүн: майыптарды социалдык жактан

коргоо жаатындагы ченемдик-укуктук базаны региондук деңгээлде өркүндөтүү; алардын негизинде майыптыгы бар жарандарды реабилитациялоонун сапатына жана натыйжалуулугуна баа берүү жүргүзүлүүчү мамлекеттик реабилитациялык программаларды иштеп чыгуу зарыл; ар кандай реабилитациялык кызматтарды көрсөтүү тармагын өркүндөтүү, бул мекемелердин кадрдык жана материалдык-техникалык базасын чыңдоо, жаңы социалдык жана реабилитациялык технологияларды киргизүү; бюджеттен тышкаркы жана башка каржылоо булактарын эске алуу менен бюджеттин бардык деңгээлдерин эске алуу менен реабилитациялык мекемелерди каржылоо механизмдерин көбөйтүү; медициналык, кесиптик жана социалдык реабилитациялоону өркүндөтүү; мүмкүнчүлүгү чектелген жарандарды толук техникалык каражаттар (коляскалар, шаймандар ж. б.) менен камсыз кылуу; майыптарга көрсөтүлүүчү медициналык жана социалдык жардамдын сапатын жогорулатуу; майыптарды социалдык коргоо жана реабилитациялоо жаатында адистерди даярдоо, алардын квалификациясын жогорулатуу; майыптыгы бар жарандарды жумуш оруңдары менен камсыз кылуунун укуктук механизмдерин иштеп чыгуу.

Майыптарды реабилитациялоону өркүндөтүү боюнча иш-чаралардын негизги багыттары региондук деңгээлде реабилитациялык кызмат көрсөтүүлөрдүн укуктук ченемдерин иштеп чыгууга, медициналык-социалдык реабилитациялоого жаңы технологияларды киргизүүгө, реабилитациялык дарыгер адистерди жана дарылоочу дене тарбия адистерин даярдоого, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды техникалык каражаттар менен камсыз кылууга, майыптарды социалдык жактан камсыз кылууну жакшыртууга багытталган.

Үй-бүлөлүк медицина борборлорунда жана жалпы дарыгердик практика борборлорунда реабилитациялык кызмат көрсөтүүлөр үчүн шарттарды түзүү максатында физиотерапиялык кабинеттердин профилин өзгөртүү максатка ылайыктуу (5.2.1-сүрөт).

Бул кеңселерде реабилитологдор, дефектологдор жана логопеддер иштеп, майыптарга квалификациялуу реабилитациялык жардам көрсөтүшөт. Мындан тышкары, облустук медициналык мекемелерде адистештирилген реабилитациялык бөлүмдөрдү ачуу сунушталат, бул региондун калкы үчүн реабилитациялык кызматтарга кеңири жеткиликтүүлүктү камсыз кылат. Республиканын деңгээлинде реабилитациялык кызматтарды көрсөтүү үчүн алардын потенциалын эске алуу менен санаториялык-профилактикалык курорттордун ишин талдоо жана карап чыгуу зарыл. Бул ресурстарды натыйжалуу пайдаланууга жана медициналык системанын ар кандай деңгээлдеринде бейтаптарды реабилитациялоого комплекстүү мамилени камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

5.2.1-сүрөт – Реабилитациялык жардам көрсөтүүнү уюштуруунун сунушталган түзүмү

ТЫЯНАКТАР:

1. Ош облусунун социалдык экономикалык өнүгүүсүнүн негизги көрсөткүчтөрү калктын жумуштуулук деңгээлинин төмөндүгүнүн фонунда оң динамика жөнүндө күбөлөндүрөт. 2015 жылдан 2019 жылга чейинки мезгилде Кыргыз Республикасы боюнча орточо +3,0% га, Ош облусу боюнча +4,4% га калктын санынын өсүшү байкалган. Жалпысынан Ош облусу боюнча медициналык-демографиялык көрсөткүчтөрдүн төмөндөшү белгиленди. Ош облусу боюнча оорулардын класстары боюнча оорулардын деңгээли өзгөчө 2015 жана 2016 жылдары айырмаланган. 2015 жылы - дем алуу органдарынын ооруларынын биринчи рангдагы орду болгон, экинчиси – кан айлануу, үчүнчүсү – заара жыныс системасы. 2016 жылы психикалык жана жүрүм турумдун бузулушу, кан айлануу жана дем алуу органдарынын оорулары. Кийинки 2017 жана 2018 жылдары Ош облусунун калкынын оорусу алдыңкы рангдагы орундарды кан айлануу

органдарынын, заара жыныс системасынын, дем алуу органдарынын оорулары ээледи. 2019 жылы - дем алуу, кан айлануу оорулары жана төрөттүн жана кош бойлуулуктун татаалдашуусу. Ош облусунун стационарларында реабилитациялык жана дене тарбия дарыгерлери жоктугу байкалган.

2. Ош облусунун бойго жеткен калкынын арасында 2018 жылдан тышкары нерв системасынын оорулары боюнча психикалык жана жүрүм турумдун бузулушу, нерв системасынын оорулары жана кан айлануу органдарынын оң динамикадагы оорулары боюнча оорулар басымдуулук кылган. Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү 18 жашка чейинки адамдардын арасында алдыңкы рангдагы орундар нерв системасынын ооруларына, тубаса аномалияларга, психикалык бузулууларга жана жүрүм турумунун бузулушуна туура келген.

3. Динамикада негизинен Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борборго 14 жашка чейинки балдардын кайрылуусунун көбөйүү тенденциясы байкалууда. Балдардын церебралдык шал оорусу, психомотордук өнүгүүнүн кечеңдеши, психо-оозеки өнүгүүнүн кечеңдеши жана энцефалопатия менен жогорку кайрылуу байкалган. Канааттануунун себептери реабилитациялык жардам көрсөтүү, туруктуу абал жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды социалдык чөйрөгө киргизүү болду.

4. Майыптарды реабилитациялоону өркүндөтүү боюнча иш-чаралардын негизги багыттары региондук деңгээлде реабилитациялык кызмат көрсөтүүлөрдүн укуктук ченемдерин иштеп чыгууга, медициналык-социалдык реабилитациялоого жаңы технологияларды киргизүүгө, реабилитациялык дарыгер адистерди жана дарылоочу дене тарбия адистерин даярдоого, ДМЧАны техникалык каражаттар менен камсыз кылууга, майыптарды социалдык жактан камсыз кылууну жакшыртууга багытталган.

ПРАКТИКАЛЫК СУНУШТАР:

I. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн деңгээлинде

1. КР 3-апрелиндеги 2008-жылдагы "ДМЧАлардын укуктары жана кепилдиктери жөнүндө" 38 Мыйзамынын, ДМЧАларды ишке орноштуруу квотасынын негизинде 14-жылдын 2019-мартында ратификацияланган "БУУнун Кыргыз Республикасындагы майыптардын укуктары жөнүндө конвенциясынын" алкагында саламаттык сактоо министрлиги менен эмгек, социалдык камсыздоо жана миграция министрлигинин ведомстволор аралык өз ара мамилелери жөнүндө Өкмөттүн токтомун иштеп чыгуу.

2. Менчигинин түрүнө карабастан бардык уюмдардагы жумуш орундарынын санын эске алуу менен ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды ишке орноштуруу боюнча ченемдик-укуктук базаны иштеп чыгуу.

II. Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин деңгээлинде

1. Дипломдон кийинки билим берүү системасында реабилитациялоочу адистерге заказ берип, аларды кийин саламаттык сактоо уюмдарына ишке орноштуруу менен.

2. Эл аралык классификациянын элементтерин колдонууда эмгек, социалдык камсыздоо жана миграция министрлиги менен биргелешип иштөө, жашоо-тиричиликтин жана ден соолуктун чектөөлөрү.

3. Мульти-ведомстволук адистер тобу менен реабилитациялык борборлорду ачуу.

III. Социалдык камсыздоо жана миграция министрлигинин деңгээлинде

1. Саламаттык сактоо министрлиги менен иштөөнүн эл аралык классификациясынын элементтерин, жашоо-тиричиликтин жана ден соолуктун чектөөлөрүн колдонууда биргелешип иш алып баруу.

2. Медициналык-социалдык эксперттик комиссиялардын саламаттык сактоо министрлиги менен биргелешкен ишин карасын.

IV. Саламаттык сактоо министрлиги жана эмгек, социалдык камсыздоо жана миграция министрлиги менен бирдикте Кыргыз Республикасынын региондорунун жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын деңгээлинде

1. Ош облусунун райондорунун жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды ишке орноштуруу боюнча милдеттендирилсин.

Билим берүү мекемелеринин деңгээлинде

1. Атайын окуу жайларында ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды квалификациясын жогорулатуу жана даярдоо боюнча окуу программаларын киргизүү, андан кийин бөлүнгөн квоталар боюнча ишке орноштуруу.

ДИССЕРТАЦИЯНЫН ТЕМАСЫ БОЮНЧА ЖАРЫК К0РГ0Н ЭМГЕКТЕРДИН ТИЗМЕСИ:

1. **Шериева, Н. Ж.** Кыргыз Республикасынын Ош облусунун калкынын ден соолугунун медициналык-демографиялык көрсөткүчтөрү [Текст] / Н. Ж. Шериева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - № 11, 2019. - С. 26-32; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_42637974_45257546.pdf

2. **Шериева, Н. Ж.** КыргызРеспубликасынын Ош облусунун социалдык-экономикалыкабалы (2019-жылдын 1-январына карата) [Текст] / Н. Ж. Шериева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - № 11, 2019. - С. 42-49; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_42637976_12419412.pdf

3. **Шериева, Н. Ж.** Кыргыз Республикасынын Ош облусу боюнча

ден соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелүү адамдарды медициналык реабилитациялоо [Текст] / Н. Ж. Шериева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана, - №12, 2019. - С. 126-131; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_43930790_14442269.pdf

4. Шериева, Н. Ж. Аймактык деңгээлде майыптарды реабилита-циялоо системасын өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттары [Текст] / Н. Ж. Шериева // Вестник КРСУ, - Том 20, №1, - 2020. - С. 93-97; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_42448880_77742745.pdf.

5. Шериева, Н. Ж. Кыргыз Республикасынын Ош облусунда калктын ооруга чалдыгуусунун негизги көрсөткүчтөр [Текст] / Н. Ж. Шериева, А. А. Шамшиев // Наука. Образование. Техника. - №3, 2019. - С. 104-109; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_42818980_98593423.pdf

6. Шериева, Н. Ж. Социально-гигиеническая характеристика инвалидов Ошской области Кыргызской Республики [Текст] / Н. Ж. Шериева // Научный аспект. - 16 том, № 2, 2020. - С. 2104-2112; Режим доступа https://na-journal.ru/2-2020-medicina/2268-socialno-gigienicheskaya-harakteristika-invalidov-oshskoj-oblasti-kyrgyzskoj-respubliki

7. Шериева, Н. Ж. Показатели инвалидности при заболеваниях эндокринной системы взрослого населения г.Ош (Кыргызстан) [Текст] / Н. Ж. Шериева // Бюллетень науки и практики. - №12, 2021 - С. 104-108; Режим доступа https://elibrary.ru/download/elibrary_47469535_47490517.pdf

Шериева Нурийла Жапаровнанын “Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы майыптарды реабилитациялоону өркүндөтүүдөгү медициналык жана социалдык аспектилер” аталыштагы 14.02.03 – коомдук ден соолук жана саламаттыкты сактоо адистиги боюнча медицина илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденүү үчүн жазылган диссертациясынын

КОРУТУНДУСУ

Негизги сөздөр: саламаттыкты сактоо, социалдык коргоо, майыптуулук, мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар, калыбына келтирүү.

Изилдөөнүн объектиси: реабилитациялык кызмат көрсөтүүчү саламаттык сактоо уюмдары, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар.

Изилдөөнүн предмети: реабилитациялык кызматты уюштуруу.

Изилдөөнүн максаты: Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы ден соолугунан мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдарды реабилитациялоону өркүндөтүү боюнча иш-чаралардын илимий негиздемесин иштеп чыгуу.

Изилдөө ыкмалары: аналитикалык, сурамжылоо, ретроспективдүү, статистикалык, эксперттик баалоо.

Алынган жыйынтыктар жана алардын жаңылыгы: Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы оорулуулук, майыптуулук, медициналык-социалдык реабилитациялоого, саламаттыкты сактоо жана медициналык-социалдык реабилитациялоо уюм мекемелердин ишмердүүлүгү төмөн денгээлде экендиги аныкталды. 2015-2019 жылдарга Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы калктын саламаттыгына таасир этүүчү экономикалык, медициналык-демографиялык жана жашоо шарт абалынын өзгөчөлүктөрү аныкталды. Оорунун жана майыптыктын алдын алуу маселелерин чечүүдө Ош облусунун саламаттык сактоо уюмдарынын ишмердүүлүктөрү тиешелүү деңгээлде жүргүзүлбөгөнү такталды. Ош облусундагы 2015-2019 жылдардагы алгачкы майыптык динамикасы такталып, мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын ден соолугун калыбына келтирүүнүн чечүү жолдору сунушталды. Биринчи жолу кайрылуулардын тенденциялары көрсөтүлүп, Ош шаардык кыймыл таяныч тутумундагы мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын ден соолугун калыбына келтирүү борбордогу реабилитациялык жардамдын сапаты жана канааттануусу бааланды. Майыптардын ден соолугун калыбына келтирүү иш чараларын региондук деңгээлде жакшыртуу боюнча приоритеттүү багыттар иштелип чыкты.

Колдонуу тармактары: коомдук саламаттык жана саламаттыкты сактоо.

РЕЗЮМЕ

диссертационной работы Шериевой Нурийлы Жапаровны на тему «Медико-социальные аспекты совершенствования реабилитации инвалидов в Ошской области Кыргызской Республики» на соискание ученой степени кандидата медицинских наук по специальности 14.02.03 – общественное здоровье и здравоохранение

Ключевые слова: здравоохранение, социальная защита, инвалидность, болезнь, инвалиды, реабилитация.

Объект исследования: организации здравоохранения, оказывающие реабилитационные услуги, лица с ограниченными возможностями здоровья.

Предмет исследования: организация реабилитационных услуг.

Цель исследования: на основе комплексного изучения деятельности сетей здравоохранения и социальной защиты по инвалидности и заболеваний разработать медико-социальные основы направленных на восстановления здоровья инвалидов в региональном уровне.

Методы исследования: аналитический, анкетирование, ретроспективный, статистический, метод экспертных оценок.

Полученные результаты и их новизна. Выявлен низкий уровень заболеваемости, инвалидности, медико-социальной реабилитации, организации здравоохранения и медико-социальной реабилитации в Ошской области Кыргызской Республики. Определены особенности экономической, медико-демографической и жизненной ситуации, влияющие на здоровье населения Ошской области Кыргызской Республики на 2015-2019 годы. Уточняется, что при решении вопросов профилактики заболеваний и инвалидности деятельность организаций здравоохранения Ошской области не осуществляется на должном уровне. Уточнена динамика первичной инвалидности в Ошской области за 2015-2019 годы, предложены решения по восстановлению здоровья лиц с ограниченными возможностями. Впервые показаны тенденции обращений, оценено качество и удовлетворенность реабилитационной помощью в Центре реабилитации детей с ограниченными возможностями опорно-двигательного аппарата города Ош. Разработаны приоритетные направления по улучшению восстановительных мероприятий для инвалидов на региональном уровне.

Область применения: общественное здоровье и здравоохранение.

SUMMARY

dissertation work of Sherieva Nuryla Zhaparovna on the topic «Medical and social aspects of improving the rehabilitation of disabled people in the Osh region of the Kyrgyz Republic» for the degree of candidate of medical sciences in the specialty 14.02.03 - public health and health care

Key words: health care, social protection, disability, disease, disabled people, rehabilitation.

Object of study: healthcare organizations providing rehabilitation services, persons with disabilities in the Osh region.

Subject of study: Initially recognized and re-examined disability.

Purpose of the study: Based on a comprehensive study of the activities of health and social protection networks for disability and diseases, to develop medical and social foundations aimed at restoring the health of people with disabilities at the regional level.

Research methods: analytical, survey, retrospective, statistical, expert assessment method.

The results obtained and their novelty. A low level of morbidity, disability, medical and social rehabilitation, health care and medical and social rehabilitation in the Osh region of the Kyrgyz Republic was revealed. The features of the economic, medical, demographic and life situation affecting the health of the population of the Osh region of the Kyrgyz Republic for 2015-2019 are determined. It is clarified that

when addressing issues of disease prevention and disability, the activities of healthcare organizations in the Osh region are not carried out at the proper level. The dynamics of primary disability in the Osh region for 2015-2019 has been clarified, solutions for restoring the health of people with disabilities have been proposed. For the first time, the trends of appeals are shown, the quality and satisfaction of rehabilitation care in the Rehabilitation Center for Children with disabilities of the musculoskeletal system of the city of Osh are evaluated. Priority directions have been developed to improve rehabilitation measures for people with disabilities at the regional level.

Scope: public health and health care.

Кагаздын форматы 60 x 90/16. Көлөмү 1,5 п. л.
Офсеттик кагаз.Нускасы 50 даана.
“Софбасмасы” ЖЧК да басылып чыкты
720020, Бишкек шаары, Ахунбаев көчөсү, 92.